

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

УДК 351.745.5(73)

Тахтай О. В. – Державний секретар Міністерства внутрішніх справ України, м. Київ;
Хорт І. В. – кандидат юридичних наук, член-кореспондент Міжнародної Кадрової Академії, головний спеціаліст відділу організації освіти та науки управління професійної освіти Департаменту персоналу, організації освітньої та наукової діяльності Міністерства внутрішніх справ України, м. Київ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СТАНДАРТИЗАЦІЇ, ЛІЦЕНЗУВАННЯ ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ США (за аналітичними матеріалами закордонного відрядження делегації МВС України)

Окреслено результати здійсненого делегацією України відрядження до США з метою вивчення актуальних питань у сфері стандартів, сертифікації та навчально-методичного забезпечення поліцейської діяльності США. Описано корисний для України досвід США в контексті реформування професійної освіти та вдосконалення системи професійного навчання, підготовки та підвищення кваліфікації поліцейських, а також діяльності різних структур правоохоронних органів.

Ключові слова: досвід США, професійна підготовка поліцейських, стандарт професійної освіти, реформа правоохоронної системи, патрульна поліція, детектив, диспетчер служби «911».

Основним напрямом розвитку сучасної України є формування довіри до влади та правоохоронної системи, зростання економічного потенціалу держави, покращення добробуту тощо. Саме тому створення Національної поліції України та забезпечення надання населенню якісних послуг щодо гарантування безпеки й дотримання правопорядку є важливим

етапом для розвитку держави. У цьому контексті актуальним постає вивчення досвіду провідних країн світу, зокрема США.

Так, упродовж 20–29 травня 2017 року делегація МВС України на чолі з Державним секретарем МВС України О. В. Тахтаєм здійснила відрядження до США на запрошення Проектного директора міжнародної програми підвищення кваліфікації для органів кримінального розслідування Департаменту юстиції США (ICITAP) пана Роберта Пікока. Делегація взяла участь у навчально-ознайомлювальному візиті щодо актуальних питань у сфері стандартів, сертифікації та розроблення курсів професійної підготовки для представників правоохоронних органів (м. Нешвілл, Лексінгтон).

Метою відрядження була участь у Міжнародній конференції IADLEST – 2017 (м. Нешвілл, штат Теннессі) за участі представників «Міжнародної асоціації Директорів програм підготовки працівників правоохоронних органів», присвяченій розгляду питань організації професійної підготовки кадрів і стандартів у правоохоронній сфері та відвідування поліцейських академій (м. Нешвілл, Лексінгтон і Франкфорт), Департаменту підготовки кадрів кримінального правосуддя (м. Річмонд) задля ознайомлення з методологією розроблення навчальних програм і підготовки кадрів [1].

До складу делегації увійшли головний спеціаліст відділу організації освіти та науки управління професійної освіти Департаменту персоналу, організації освітньої та наукової діяльності МВС України І. В. Хорт, заступник начальника Департаменту Патрульної поліції Національної поліції України К. В. Павліченко, заступник начальника управління професійної підготовки і освіти, начальник відділу професійної підготовки Національної поліції України А. С. Красновид.

Міжнародний форум IADLEST – 2017 «Міжнародної асоціації Директорів програм підготовки працівників правоохоронних органів» (21–24 травня) став важливим заходом у галузі освіти, правозастосування, навчання, розвитку у сфері стандартів правопорядку та громадської безпеки, який відбувся за участі керівників правоохоронних органів із багатьох держав світу. Делегація МВС України взяла участь у пленарних засіданнях, на яких було розглянуто:

*Члени делегації МВС України разом із державним секретарем
О. В. Тахтаєм у лобі Hilton Nashville Downtown під час проведення
IADLEST – 2017 Conference*

– «*Community policing, or community-oriented policing*» – один із ключових напрямів організації діяльності поліції США, орієнтований на потреби громади, що має на меті налагодження партнерських відносин із мешканцями, власниками бізнесу й громадськими групами для розроблення ініціатив щодо поліпшення якості життя та розв'язання проблем, пов'язаних зі злочинністю (Гаррі П. Долан) [2];

– «*Blue Courage*» – програма, що орієнтована на підвищення рівня здоров'я та добробуту у сфері поліцейської діяльності за допомогою засвоєння навичок відновлення (Майкл Ніл) [3];

– «*Learning Styles of Millennial Law Enforcement Officers*» – ефективна система навчання, спрямована на подолання небезпек і реалізацію різних обов'язків співробітниками поліції (Джина Стівенс) [4];

– «*Dinamices of officer citizen encounters*» – програма, створена для забезпечення оптимального навчання співробітників правоохоронних органів й усунення прогалин, наявних у програмах підготовки правоохоронців (Філ Карлсон) [5];

– «*21st Century training: the training sistem that science built*» – навчальна програма, спрямована на подолання стресу, що впливає на поведінку правоохоронця. Вона передбачає вивчення ефективних методів боротьби зі стресом і стресовими ситуаціями (Джонатан Пейдж) [6].

Також делегація МВС України на чолі з Державним секретарем О. В. Тахтаєм 23 травня 2017 року відвідала поліцейську академію м. Нешвілл штату Теннессі (Metro Nashville Police Training Academy), де здійснюють підготовку поліцейських для потреб м. Нешвілл. Цей навчальний підрозділ є високоструктурованою організацією, діяльність якої регулює закон, правила, положення і Кодекс етики поліцейського працівника [7].

Відповідно до обов'язків, покладених на міський відділ поліції (Metropolitan Nashville Police Department), Академія поліції здійснює підготовку поліцейських у галузі права, етики, фізичної підготовки та громадських послуг, що дає змогу досягти високого рівня професійної діяльності правоохоронних органів. Навчально-тематичний план базової підготовки поліцейських становить 952 години [8].

Також у межах навчально-ознайомлювальної програми делегація МВС України провела робочу зустріч із керівником Поліцейського Департаменту м. Нешвілл Стівом Андерсоном та відвідала міський відділ поліції (Metropolitan Nashville Police Department), де мала можливість ознайомилися з організаційною та функціональною структурою підрозділу. Відділ має децентралізовану структуру, що надає дільничним керівникам повноваження щодо контролю власних ресурсів для розв'язання проблем з урахуванням тенденцій злочинності в їхніх районах. Він має вісім дільниць (відділень), де працюють патрульні наряди, агентурні офіцери, детективи та інші фахівці. На дільницях

(у відділеннях) з метою запобігання, виявлення та реагування на кримінальні тенденції в зазначених районах до роботи залучають відділ проведення спеціальних операцій, користуються адміністративними, детективними послугами тощо. На думку Стіва Андерсона, така організаційна та функціональна структура дає змогу швидко визначати тенденції та реалізувати ініціативи, спрямовані на протидію злочинності.

*Вручення Державним секретарем О. В. Тахтаєм
пам'ятного знаку МВС України керівнику
Поліцейського Департаменту м. Нешвілл Стіву Андерсону
під час робочої зустрічі з делегацією МВС України*

За всебічного сприяння ІСІТАР і Посольства США в Україні 23 травня 2017 року делегація провела зустріч із Джоном Шварцем, заступником Директора з питань професійної підготовки Департаменту професійної підготовки у сфері кримінальної юстиції штату Кентуккі. Департамент забезпечує діяльність поліцейської академії – закладу, що здійснює базову й поточну професійну підготовку правоохоронців для поліцейських управлінь штату Кентуккі.

Під час зустрічі було обговорено питання професійної підготовки патрульних поліцейських і детективів, поліцейських, які

переходять на посади детективів, а також поточної підготовки, основних і додаткових курсів підвищення кваліфікації тощо.

Також делегація МВС України відвідала Департамент підготовки працівників кримінальної юстиції (Department of Criminal Justice Training, м. Річмонд, штат Кентуккі), який під егідою Департаменту юстиції штату Кентуккі та Кабінету громадської безпеки (CALEA і IACET – організації з акредитації навчальних програм) здійснює підготовку та підвищення кваліфікації співробітників правоохоронних органів (за середніми показниками – 18 тис. співробітників щороку) [9].

Навчальні, професійні програми (DOCJT) з підготовки правоохоронців контролює Рада правопорядку штату Кентуккі. Їх зміст постійно оновлюється з метою відповідності штату всім поліцейським стандартам, що передбачено державними законами. Таким чином, DOCJT прагне забезпечити якісне навчання співробітників правоохоронних органів і сприяти направленню студентів, які пройшли базовий курс первинної професійної підготовки, до практичних підрозділів правоохоронних органів у штаті Кентуккі.

Ключовим завданням базового навчального відділення початкової підготовки є набуття базових знань і навичок та накопичення досвіду новими співробітниками правоохоронних органів. Навчальна програма розрахована на 22 академічні тижні. Базова підготовка охоплює різноманітні напрями роботи поліції в житлових районах, що відповідає 928-годинному навчальному плану.

Делегація МВС України також відвідала Поліцейську академію (Kentucky State Police, м. Франкфорт, штат Кентуккі). Навчання в Академії штату – це напружена 23-тижнева підготовка за військовим принципом, призначена для набуття кадетами навичок роботи, необхідних для виконання професійних обов'язків поліцейського (trooper). Програма передбачає понад тисячу навчальних годин, упродовж яких студенти засвоюють різні аспекти правозастосування (використання вогнепальної зброї, оборонна тактика, кримінальні розслідування, екстрене водіння, стратегія і тактика патрульних зупинок (STOPS) тощо) [10].

Делегація МВС України в супроводі начальника Поліцейської академії (Kentucky State Police Academy) капітана Дональда Р. Віпсона (в центрі) вшанувала пам'ять загиблих співробітників поліції біля меморіалу (Fallentrooper Memorial)

Під час зустрічі з керівництвом Академії було обговорено питання стандартизації, ліцензування та навчально-методичного забезпечення поліцейської діяльності на федеральному рівні, а також результати реформи МВС України.

Наступним етапом стало відвідування відділу управління з надзвичайних ситуацій 911 та LexCall 311 – центру зв'язку з міськими службами (м. Лексінгтон, штат Кентуккі). Перебування всіх диспетчерів в одному приміщенні надає можливість більш оперативно реагувати, а також забезпечує поліцію і пожежну службу всією інформацією, необхідною для відповіді на виклик. Водночас необхідність створення Центру громадської безпеки міста (LexCall 311) покликана підвищити швидкість і якість реагування на надзвичайні ситуації (наприклад, крижаний шторм, смерч). Служба «911» в м. Лексінгтон відповідає на будь-які дзвінки і гарантує якісну допомогу цілодобово на постійній основі [11].

Оперативний Центр громадської безпеки міста забезпечує диспетчеризацію та централізовану комунікацію для Департаменту поліції, пожежного Департаменту та аварійно-рятувальних служб.

У межах програми навчально-ознайомлювального візиту українська делегація відвідала відділок поліції м.Лексінгтон та здійснила патрулювання разом з екіпажами патрульної поліції США.

Спільне патрулювання (м.Лексінгтон, штат Кентуккі) засвідчило, що процес прийняття рішень і повсякденна діяльність співробітників патрульної поліції базується на системі фундаментальних цінностей, ретельній оцінці ситуації та наборі засвоєних професійних навичок і знань. Пріоритетом їх діяльності є тісна співпраця між поліцією та громадянами, що постає запорукою найбільш ефективного й оперативного виявлення та вирішення наявних проблем, зниження рівня злочинності й побоювань, пов'язаних із нею.

У США відсутня вимога щодо обов'язкової наявності в поліцейського, зокрема детектива, вищої освіти, хоча фактично майже половина особового складу має повну чи неповну вищу освіту. Поліцейська академія не є вищим навчальним закладом і здійснює суто професійну підготовку. Базова професійна підготовка триває в середньому впродовж шести місяців, після чого кожен поліцейський повинен пройти не менше 40 годин поточної підготовки чи підвищення кваліфікації.

Загальним є переконання, що для ефективного виконання детективом його функцій не обов'язково мати вищу освіту, зокрема юридичну. Водночас наявність вищої освіти для отримання можливості обіймати керівну посаду є визначальним фактором. Детективом може стати поліцейський, який певний період пропрацював патрульним. На вакантну посаду детектива (як і на інші посади) завжди оголошують конкурс. Детектива обирають на посаду через участь у конкурсному відборі, під час якого вивчають результати його служби, мотивацію та потенційні здібності до слідчої роботи. Детектив-початківець працює під керівництвом старшого детектива. Він проходить короткий курс детектива в поліцейській академії (40–80 годин), під час якого ознайомлюється з основними юридичними техніками і нормативними вимогами, які стосуються винятково роботи детектива (огляд місця події, проведення обшуку, затримання, проведення допиту, представлення свідчень у суді тощо). За потреби детектив має змогу пройти додаткові курси підвищення кваліфікації (наприклад, для подальшої спеціалізації).

Особливості статусу слідчого в Україні полягають в тому, що він, з одного боку, є посадовою особою відповідного правоохоронного органу, де наявні слідчі підрозділи, а з іншого – учасником кримінального провадження, тобто процесуальною фігурою.

Законодавством України передбачено необхідність наявності вищої юридичної освіти у слідчого (в подальшому детектива) Національної поліції України. З огляду на його важливий процесуальний статус, це є необхідною умовою.

Для України цінним є досвід США щодо шестимісячного навчання всіх поліцейських, а саме в професійних центрах підготовки поліції. Це забезпечить мінімізацію контролю поліції над рівнем підготовки своїх атестованих працівників на початковому етапі їх кар'єри.

Таким чином, відрядження делегації МВС України до США з метою вивчення актуальних питань у сфері стандартів, сертифікації та навчально-методичного забезпечення професійної підготовки для представників правоохоронних органів мало позитивні результати. Воно забезпечило отримання цінного досвіду щодо визначення подальших кроків у контексті реформування професійної освіти та правоохоронної системи загалом. Автори мали можливість детально ознайомитись із системою навчання поліцейських США та її перевагами (табл. 1), роботою та структурою відділень поліції, а також зі специфікою діяльності фахівців певних категорій (патрульні, детективи, оператори та диспетчери служби «911» та ін.).

Таблиця 1

**Головні переваги системи навчання поліцейських
 у професійних центрах підготовки поліції США
 (Академії поліції м. Нешвілл (штат Теннессі),
 м. Річмонд та м. Франкфорт (штат Кентуккі))**

№ з/п	Тезис	Деталізація	Позитивний аспект заходу
Підготовка патрульних поліцейських			
1.	Підготовка поліцейських за програмою патрульної поліції	Усі поліцейські на початковому етапі проходять базову первинну підготовку в професійних центрах за програмою патрульного поліцейського	Поетапне накопичення знань та вмінь для майбутнього просування по службі (наприклад, перед переведенням на посаду детектива)

Продовження табл. 1

2.	Тривалість навчання – шість місяців (1000 годин)		Це оптимальна тривалість навчання для того, щоб кадет отримав мінімально необхідну базу практичних навичок для несення служби
3.	Тривалість стажування в практичному підрозділі – шість місяців	Після шести місяців навчання, отримання повного спорядження (разом зі зброєю) та прийняття присяги новий поліцейський патрулює з наставником, який щотижня оцінює його роботу. У разі невиконання умов стажування працівник поліції звільняється	У новобранця є можливість перейняти досвід у більш досвідченого патрульного поліцейського. Наставник має додатковий час, щоб зрозуміти, наскільки його патрульний-стажер відповідає вимогам
4.	Конкурсний відбір наставників	Серед практичних співробітників патрульної поліції проводять конкурсний відбір на посади останніх. Для наставників встановлюють додаткову мотивацію у вигляді надбавки до заробітної плати та підвищення звання	Наставник має бути досвідченим і вмотивованим, що дасть змогу за час проходження стажування допомогти здобути новому поліцейському всі необхідні професійні навички
5.	Обов'язковий стаж роботи – три роки в патрульній поліції для переходу в інші підрозділи (наприклад, можливість стати детективом)	Для переходу в інший підрозділ патрульний поліцейський має відпрацювати три роки в патрульній поліції та подати заявку на перехід в інший підрозділ. Після проходження співбесід і додаткової перевірки працівника направляють на навчання до професійного центру підготовки поліції за відповідною програмою	За три роки роботи в патрульній поліції працівник здобуває необхідну практичну базу для подальшого кар'єрного зростання

Продовження табл. 1

6.	Розроблення та коригування навчальних програм і навчальних матеріалів здійснюють професійні центри підготовки поліцейських	Відповідно до затверджених поліцейською комісією (при керівництві міста, штату) стандартів підготовки поліцейських, професійні центри самостійно розробляють тематичні плани, навчальні програми і навчальні матеріали, які затверджує та сама комісія	Оперативність та якість коригування навчальних програм, згідно з реальними практичними потребами поліції
7.	Періодична перевірка актуальності навчальних програм	З урахуванням можливих змін законодавства чи потреб практичних підрозділів професійні центри підготовки поліцейських можуть переглядати та коригувати навчальні плани та програми не рідше ніж раз на три роки	Постійне підтримання актуальності й практичності матеріалів
8.	Усі рівні керівників поліції проходять навчання в професійних центрах підготовки поліцейських	Перед отриманням підвищення по службі та для підвищення кваліфікації керівників усіх рівнів поліції направляють на навчання до професійних центрів підготовки поліцейських (для проведення занять запрошують зовнішніх тренерів і досвідчених керівників). Перед отриманням найвищих посад у поліції (шеф поліції міста, штату) відповідного кандидата направляють на навчання до Федеральної вищої академії поліції	Єдина точка доступу до системи підготовки поліцейських, зокрема керівного складу
9.	Підзвітність центрів професійної підготовки поліцейських поліції	Роботу центрів професійної підготовки поліцейських координує поліція міста або штату	Чітка й оперативна координація дій, високий рівень взаємодії, а також оперативне адаптування підготовки поліцейських до потреб реалій практичних підрозділів

Продовження табл. 1

10.	Тренери – працівники поліції, поліцейські у відставці, цивільні особи, члени громадських організацій	Більшість викладачів у професійних центрах підготовки поліцейських – це працівники поліції (колишні поліцейські), а також залучені для викладання певних тематик експерти й представники громадських організацій	
11.	Тренери професійних центрів підготовки поліцейських проходять курси підготовки та підвищення кваліфікації		Високий рівень знань та вмінь, що відповідає актуальним потребам поліції
12.	Основна місія навчання – взаємодія поліції із суспільством на засадах партнерства, поліцейська етика	Взаємодія поліції із суспільством на засадах партнерства і поліцейська етика є фундаментальними складовими кожної дисципліни й тематики під час навчання та підвищення кваліфікації поліцейських	Якщо всі аспекти роботи поліції ґрунтуватимуться на її взаємодії із суспільством на засадах партнерства та поліцейської етики, це гарантовано сприятиме підвищенню рівня довіри населення до поліції
13.	Особливу увагу приділяють відпрацюванню комунікативних навичок поліцейського під час навчання	Значну увагу в процесі підготовки поліцейських приділяють відпрацюванню до автоматизму комунікативних навичок і вербальних способів деескалації конфліктів	Головною зброєю будь-якого поліцейського є комунікативні навички, оскільки з громадянами потрібно якомога більше спілкуватись
14.	Система навчання поліцейських спрямована на відпрацювання практичних навичок, використання набутих на практиці знань		Підвищує результативність і зменшує кількість допущених новими поліцейськими помилок уже безпосередньо під час несення служби

Закінчення табл. 1

15.	Виховання в поліцейського високих моральних та етичних якостей і системи цінностей	Чимало уваги приділяють вихованню високих моральних та етичних якостей: повага до прав людини, цінування людського життя, запровадження внутрішніх традицій (у кожній групі є власний прапор, девізи та фото на території закладу), щоденне виголошення клятви на вірність державі, усвідомлення важливості статусу та відповідальності роботи поліцейського. Кадетам пояснюють, що життя, безпека та здоров'я кожного громадянина є найвищою цінністю	Підвищення моральних якостей патріотизму кадетів
16.	1500–2000 набоїв використовують за час вогневої підготовки (80 годин)	За курс базової підготовки на кожного кадета виділяють 1500–2000 набоїв. До того ж, стрільби відбуваються в нічний час доби	
17.	Навчання водінню транспортного засобу	У програмі первинної професійної підготовки поліцейських передбачено заняття з керування автомобілем (40 годин), додаткові шість годин присвячено екстреній їзді	

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. IADLEST – 2017 Conference pictures [Electronic resource] : website. – Accesses mode: https://www.dropbox.com/sh/k4vvgl1k8k5fcxz/AACRGpUz3mM_WbUS2pyLCmOha?dl=0. – Title from the screen.

2. Dolan Harry P. Community policing and organizational cultural backlash [Electronic resource] : website. – Accesses mode: <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/Digitization/179935-79940NCJRS.pdf>. – Title from the screen.

3. Nill M. Blue courage – serving and protecting those who... [Electronic resource] : website. – Accesses mode: <http://bluecourage.com>. – Title from the screen.

4. Stephens G. Learning styles of millennial law enforcement officers [Electronic resource] : website. – Accesses mode: <https://search.proquest.com/docview/1684781177> – Title from the screen.

5. Carlson F. Dynamics of officer [Electronic resource] // Citizen Encounters : website. – Accesses mode: <http://commandpresence.net/core-program/dynamics-of-officer-citizen-encounters>. – Title from the screen.

6. Page J. 21st Century training: the training sistem that science built [Electronic resource] : website. – Accesses mode: <https://www.policeone.com/columnists/Jonathan-Page/>. – Title from the screen.

7. Metro Police Academy [Electronic resource] : website. – Accesses mode: www.police.nashville.org. – Title from the screen.

8. Metropolitan Nashville Police Department [Electronic resource] : website. – Accesses mode: <http://www.nashville.gov/Police-Department.aspx>. – Title from the screen.

9. Department of Criminal Justice Training [Electronic resource] : website. – Accesses mode: <https://docjt.ky.gov>. – Title from the screen.

10. Kentucky State Police [Electronic resource] : website. – Accesses mode: www.kentuckystatepolice.org. – Title from the screen.

11. Off-Campus Student servise [Electronic resource] : website. – Accesses mode: <http://www.uky.edu/ocss/lexcall-311>. – Title from the screen.